

KONSTRUKCIJA ROMSKEGA POLITIČNEGA PREDSTAVNIŠTVA

CONSTRUCTION OF ROMA POLITICAL REPRESENTATION

The article deals with the ways of (re)constructing of Roma ethnic community, from the amorphous mass of individuals on the margins of the Slovene society to a national minority. Roma councillors are placed to the forefront of this transfiguration. Political activists may be an important factor in the awareness of the Roma community in Slovenia about their adherence to a common nation, regardless of their territory of settlement; the awareness of their being a national minority in Slovenia, and consequently being entitled to the same extent of rights and duties as the Italian and Hungarian national minorities. The basic purpose of the training of Roma councillors for effective political work, in which members of the majority nation can actively participate, is the building-up of the awareness that in order to eliminate their marginal social status, the dealing with Roma in Slovenia needs to be altered - from treating the Roma community as a marginalized social group to treating them as a national minority..

Keywords: Roma, Slovenia, political participation

Članek govori o poteh konstrukcije romske etnične skupnosti, od amorfne mase posameznikov na robu slovenske družbe do narodne manjšine. V prvi plan te preobrazbe so postavljeni romski svetniki. Politični aktivisti znajo biti pomemben agens zavedanja romske skupnosti v Sloveniji o pripadnosti skupnemu narodu, ne glede na območje njihove naselitve, zavedanja, da so v Sloveniji narodna manjšina; zato jim pripada prav isti obseg pravic in dolžnosti, kot jih imata italijanska in madžarska narodna manjšina. Temeljni namen usposabljanja romskih svetnikov za učinkovito politično delo je izgrajevanje zavesti, da je treba v luči odpravljanja njihove družbene obrobnosti spremeniti obravnavo Romov v Sloveniji – od obravnave romske skupnosti kot socialne skupine, postavljene na družbeni rob, do obravnave romske skupnosti kot narodne manjšine.

Ključne besede: Romi, Slovenija, politična participacija

Pravica, slepa beračica,
vedno potegne s tistim, ki jo dobro nahrani.
Tisti, ki še sami nimajo kaj jesti,
ne morejo imeti mnogo upanja,
da se bo pravica postavila na njihovo stran.
Menyhert Lakatos: Zadimljene podobe

Uvod

Ideja o izenačitvi statusa romske narodne skupnosti s položajem italijanske in madžarske narodne skupnosti, ni od danes. V obtoku je že skoraj dvajset let; vse od časov, ko se je snovala nova slovenska ustava. Dr. Dušan Plut je meseca maja leta 1991 zapisal:

V novi slovenski ustavi je potrebno opredeliti Rome kot avtohtono etnično skupnost ter v zakonodaji postaviti temelje za uresničitev njihovih posebnih kolektivnih pravic do lastnega jezika, kulture in drugih etničnih posebnosti. Reševanje romskega vprašanja torej ne bo več možno prepustiti zgolj finančnim možnostim in pripravljenosti posameznih občin ali krajevnih skupnosti v katerih živijo Romi. Seveda pa bo potrebno tudi aktivnejše sodelovanje samih Romov, zlasti na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlitve in urejanje bivalnih pogojev. Samoorganiziranost je osnova za izboljšanje lastnih razmer ter ohranitev lastne kulturne identitete. Romom je potrebno do novih volitev zagotoviti pravico do neposredne zastopanosti v predstavniških telesih oblasti.¹

Predlog Rajka Šajnovića je bil še bolj določen:

V imenu slovenskih Romov predlagam, da se v IV. poglavju »Svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in občana« s posebnim amandmajem uredi status Romov v Republiki Sloveniji.

Predlagam, da se za 43. amandmajem doda nov 44. amandma, s katerim se v 250. členu ustave doda v prvem odstavku za besedami: italijanski, oziroma madžarski, beseda (IN ROMSKI) narodnosti je zajamčena pravica, da svobodno uporablja svoj jezik (ROMANI ČHIP), izraža in razvija svojo nacionalno kulturo ter v ta namen ustanavlja organizacije, uporablja svoje narodnostne simbole ter uresničuje druge, z ustavo določene pravice.

1 Dr. Dušan Plut: Uvod. V: KLOPČIČ, Vera (ur.), NOVAK-LUKANOVIČ, Sonja (ur.). *Romi na Slovenskem*, (Razprave in gradivo - Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 1991, str. 7.

Ustrezno bi bilo potrebno spremeniti tudi ostale odstavke 250. člena ustave, 1. in 2. člen ustave.

Varianta

V 212. členu ustave se doda nov 5. odstavek z naslednjim besedilom: Prave in obveznosti Romov se uredijo z zakonom²

Vlado Rozman pa je v svojem prispevku zapisal naslednjo misel:

Kot Romi živimo v Sloveniji že tisočletja. Tukaj smo preživeli veliko ponižanj, kajti vedno smo bili kot etnična skupina manjvreden narod potisnjeni na rob družbe. Danes, ko se končno Slovenija osamosvaja in postaja suverena država naroda, ki ji pripada, v njej živi, se rojeva in umira. Moram pa poudariti, da tukaj v Sloveniji že tisočletja živimo, se rojevamo in umiramo tudi mi Romi!

Končno želimo, da se uvrsti na dnevni red tudi naša romska problematika. Želimo vedeti kam spadamo. Želimo postati suvereni in priznani del slovenske države, tako kot so priznane nacionalne manjšine. Tudi mi smo ljudje, imamo svojo zgodovino, svojo preteklost, svojo kulturo, svojo osebnost in svoj ponos. Tudi mi predstavljamo družbo, ki se bori s svojimi problemi na širšem območju Slovenije in v vsaki občini posebej. (...) Če je Slovenija dežela, v kateri živimo že tisočletja, smo lahko le enakopravni Slovenci ali kvečjemu nacionalna manjšina kot so Italijani in Madžari, ki živijo tukaj.³

Ustrezno mero spomina terja tudi mnenje dr. Vaneka Šiftarja, ki je leta 1990 zapisal:

«Med sedanjimi predlogi za opredelitev statusa Romov sem zasledil naj bi jih izenačili z madžarsko in italijansko narodnostjo. Med tekstom sem že opozoril na bistvene sestavine, ki karakterizirajo Rome kot narodnostno skupnost in tudi kar jim pri tem »manjka« (matična država, jezik, strnjena naseljenost...). Vsekakor pa moramo upoštevati razlike kot možnost za ureničevanje temeljnih narodnostno etničnih pravic. Z uveljavljanjem romskega statusa začnemo prav na začetku, skoraj bi rekel blizu absolutne ničle.

2 Rajko Šajnović: Ureditev statusa Romov kot narodnosti – osnutek amandmaja k ustavi Republike Slovenije. V KLOPČIČ, Vera (ur.), NOVAK-LUKANOVIČ, Sonja (ur.). *Romi na Slovenskem*, (Razprave in gradivo - Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 1991, str. 131.

3 Vlado Rozman: Romi – tisočletja živimo na slovenski zemlji in tu bomo tudi ostali. V: KLOPČIČ, Vera (ur.), NOVAK-LUKANOVIČ, Sonja (ur.). *Romi na Slovenskem*, (Razprave in gradivo - Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 1991, str. 135.

Njihov status mora opredeliti ustava. Na žalost v zadnjih letih hitimo s spreminjanjem ustav in kaj malo je ljudi, ki bi poznali vse spremembe in bi jih mogli tudi upoštevati ter spoštovati v konkretnem vsakdanjiku. Verjetno tudi sedaj pripravljena ustava suverene Slovenije ne bo brez potrebnih sprememb v bližnji bodočnosti. Pomembnejše kot mrtva ustavnopravna črka pri uresničevanju romske narodnostne skupnosti, mora biti zavest večinskega naroda in manjšine, da je vzpon manjšine pogoj svobodnega, vsestranskega razvoja vsakogar in vseh skupaj.

Prepričan sem, da po dosedanjih izkušnjah ne želimo ustave kot utopične deklaracije in zato moramo izhajati iz uresničljivosti v naši sedanosti in kot prehodno predlagam ustavno besedilo:

STATUS IN PRAVICE ROMSKE SKUPNOSTI SE UREDI Z USTAVNIM ZAKONOM⁴

OBLIKOVANJE POLITIČNEGA PREDSTAVNIŠTVA PRIPADNIKOV ROMSKEGA NARODA

Romi so bili na ustavni ravni prvič omenjeni leta 1989. V ustavnem amandmaju LXVII k Ustavi Socialistične Republike Slovenije, toč. 1, je zapisano:

»Poleg razmerij, glede katerih je v tej ustavi posebej določeno, da se uredijo z zakonom, ureja Skupščina republike Slovenije v okviru pravic in dolžnosti republike z zakonom tudi druga razmerja, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane na naslednjih področjih:

(...)

(4) način uresničevanja posebnih pravic Romov;

(...)⁵.

Podobna določba je zapisana tudi v Ustavi Republike Slovenije; 65. člen pravi, da »položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«⁶.

Različne interpretacije tega ustavnega določila so prispevale ustrezen delež k šestnajstletnem iskanju konsenza o vsebini zakona o romski skupnosti. Določbe o urejanju položaja romske skupnosti so bile vnesene v mnoge področne zakone; za našo razpravo o politični participaciji je pomemben Zakon o lokalni samoupravi, sprejet 21. decembra 1993, ki v 5. točki, člena 39 pravi: »Na območjih, kjer živi

● ● ●

⁴ Vanek Šiftar: Romi-narodnostna ali etnična skupnost? V: KOMAC, Miran (ur.). *Narodnost - manjšina ali skupnost : urejanje, uresničevanje in varstvo pravic narodnosti (narodnih manjšin) v Republiki Sloveniji*, (Razprave in gradivo, 24). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 1990, 1990, št. 24, str. 84

⁵ *Uradni list SRS*, št. 32/1989 (2. 10. 1989)

⁶ Ustava Republike Slovenije, *Uradni list RS*, št. 33/9 (28. 12. 1991)

avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika⁷. Na podlagi te določbe so dobili Romi v občini Murska Sobota svojega zastopnika leta 1994; kasneje so na podlagi tega zakona sprejeli ustrezne spremembe statuta in drugih aktov, potrebnih za izvolitev posebnega romskega svetnika tudi v občini Rogašovci in malo kasneje še v občini Tišina.

Velik korak na poti tvorbe romskega političnega predstavništva je bil storjen leta 2001, ko je Ustavno sodišče RS sprejelo odločbo št. U-I-416/98-38⁸ (22. marec 2001). Ustavno sodišče je odločalo na podlagi pobude Rajka Šajnoviča, Roma iz Novega mesta. Ta je v pobudi navedel, »da na lokalnih volitvah v letu 1998 ni mogel kandidirati za predstavnika romske skupnosti v Občinskem svetu mestne občine Novo mesto. Poudarja, da je dolgoletni borec za pravice Romov in član Medobčinskega društva ROM, Novo mesto. Meni, da je statut Mestne občine Novo mesto, ki ne določa, da imajo tudi predstavniki Romov pravico izvoliti svojega predstavnika v občinski svet, v nasprotju z ustavo in z 39. členom zakona o lokalni samoupravi.«⁹

V odločbi je Ustavno sodišče ugotovilo, da sta zakon o lokalni samoupravi in statut mestne občine Novo mesto v neskladju z ustavo. Državnemu zboru je naložilo, da mora protiustavnost odpraviti v roku enega leta. Ustavno sodišče je ugotovilo,

da pri opredeljevanju posebnih pravic ni zakonodajalčeva dolžnost zgolj določiti posebno pravico romske skupnosti, temveč tudi, da uredi njeno izvrševanje na način, ki bo zagotavljal romski skupnosti, ki živi v Republiki Sloveniji, dejansko izvrševanje te posebne pravice. Ustavno sodišče je tudi ugotovilo, da je določba petega odstavka 39. člena ZLS – ki predpisuje obveznost, da občine, na območju katerih živi avtohtono poseljena romska skupnost, tej skupnosti zagotovijo najmanj enega predstavnika v občinskem svetu – nepopolna (pravna praznina) in v neskladju z ustavo. Zakonodajalcu je bila naložena natančnejša določitev kriterijev, na podlagi katerih bodo občine lahko ugotovile, ali na njihovem območju živi avtohtono naseljena romska skupnost, in ocenitev, če bi bilo potrebno za uresničevanje posebne pravice romske skupnosti glede predstavnika v občinskem svetu predpisati še druge kriterije (npr. organiziranost, število pripadnikov), ter obveznost določitve roka, v katerem bodo občine dolžne izpolniti svojo obveznost. Ta nedoločitev roka, v katerem naj bi občine izpolnile svojo zakonsko

7 Zakon o lokalni samoupravi. *Uradni list RS*, št. 73/1993

8 Odločba Ustavnega sodišča: U-I-416/98-38, z dne 22. 3. 2001. *Uradni list RS*, št. 28/2001

9 Odločba Ustavnega sodišča : U-I-416/98-38, z dne 22. 3. 2001. *Uradni list RS*, št. 28/2001

obveznost, je nedvomno eden od vzrokov, da tiste občine, v katerih živi romska skupnost, tej niso omogočile, da bi že na lokalnih volitvah v letu 1998 Romi lahko uresničili svojo zakonsko pravico.¹⁰

V luči uresničitve te odločbe Ustavnega sodišča je Državni zbor leta 2002 sprejel Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi, ki je v členu 101a določil:

Občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo Mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče so dolžne zagotoviti pravico v občini naseljene romske skupnosti do enega predstavnika v občinskem svetu do rednih lokalnih volitev v letu 2002.¹¹

Kriteriji za izbor občin niso bili nikjer posebej natančno predstavljeni. Zna biti, da so ključno vlogo pri določanju »občin z romskim prebivalstvom« imeli kriteriji dolgotrajne in stalne naselitve. Te vsebine se v Sloveniji zrcalijo v dikciji *avtohtone narodne skupnosti*.¹² Gotovo pa ne gre pozabiti na »osebne preference« lokalnih veljakov. Bodi temu tako ali drugače, prvič v zgodovini bivanja na slovenskih tleh so Romi dobili možnost, da sodelujejo v politiki kot avtonomni subjekti na področjih, ki zadevajo njihov razvoj.

Ugovori zoper to »arbitrarno« odločitev vlade so prihajali iz mnogih občin. Uresničitvi določb o izvolitvi svetnika romske narodnosti so nasprotovali v mnogih občinah. Zahtevo za oceno ustavnosti so na Ustavno sodišče posredovali Sveti Občin Grosuplje, Kuzma in Turnišče. Očitek predlagateljev je bil,

da zakonodajalec ni upošteval odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-416/98 z dne 22. 3. 2001 (*Uradni list RS*, št. 28/01 in OdlUS X, 55) in z Zakonom

10 Janez Obreza: Romi v slovenskem pravnem redu in njihova politična participacija na lokalni ravni v luči predvidenih zakonskih sprememb. V Vere Klopčič, Miroslav Polzer, Evropa, Slovenija in Romi.- Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 2003, str. 56

11 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi. *Uradni List RS*, 51/2002, 14. člen. Urad za narodnosti je v enem izmed svojih predlogov predlagal celo 22 občin. Poleg občin, ki so sedaj omenjene v zakonu, sta bili predlagani še občina Grosuplje in Krško.

12 O problematiki avtohtonosti romske skupnosti v Sloveniji glej, na primer, Alenka Janko Spreizer: »Avtohtoni« in »neavtohtoni« Romi v Sloveniji: socialno konstrukcija teritorialnega razmejevanja identitet. Razprave in gradivo, Ljubljana, 2004, št. 45

Naj na rob zgodbe o avtohtonosti zapišemo, da se je v proces razreševanja dileme o romski avtohtonosti vključila tudi slovenska vlada. V Zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 60/2007) je v 15. členu zapisano:

15. člen

V 39. členu se doda nov šesti odstavek, ki se glasi:

»Vlada z uredbo določi kriterije in merila, na podlagi katerih se opredeli avtohtonost naseljene romske skupnosti, ki je pogoj za določitev predstavnika Romov v občinskem svetu v skladu s prejšnjim odstavkom.«.

ni predpisal meril za ugotavljanje obstoja avtohtone romske skupnosti na območjih občin in morebitnih drugih kriterijev kot pogojev za ureničitve pravice romske skupnosti do posebnega predstavnika v občinskih svetih (39. člen Zakona o lokalni samoupravi, *Uradni list RS*, št. 72/93 in nasl. - v nadaljevanju ZLS). Namesto tega naj bi zakonodajalec v izpodbijani določbi ZLS-L sam in arbitrarno določil občine, ki so dolžne zagotoviti v svojih občinskih svetih predstavnika romske skupnosti. S takšnim ravnanjem naj bi kršil načelo delitve oblasti iz drugega odstavka 3. člena Ustave in načela pravne države iz 2. člena Ustave. Istočasno naj bi posegel tudi v pravice in pristojnosti lokalne skupnosti, kar naj bi bilo v neskladju s 138. členom Ustave. Dalje menijo, da gre v konkretnem primeru za parcialno reševanje položaja romske skupnosti, kar naj bi bilo v neskladju s 65. členom Ustave.

Menijo, da bi moral zakonodajalec urediti položaj romske skupnosti celostno in predvsem in najprej na državni ravni.

Izpodbijana ureditev naj bi bila tudi v neskladju z načelom enakosti pred zakonom (drugi odstavek 14. člena Ustave), saj postavlja Rome v neenakopraven položaj glede na to, ali prebivajo v občinah, ki jih našteva izpodbijana zakonska določba, ali v ostalih občinah. V neskladju z 89. členom Ustave naj bi bil postopek, po katerem je zakonodajalec sprejel sporni zakon. Meni, da bi moral biti Zakon sprejet po rednem in ne po skrajšanem postopku. Predlagajo prednostno obravnavo in zadržanje izvrševanja izpodbijane določbe Zakona.¹³

Ustavno sodišče je odločilo, da »člen 14 Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 51/02) ni v neskladju z Ustavo«.

Na Ustavno sodišče se je obrnila tudi vlada Republike Slovenije z zahtevo za oceno skladnosti statutow občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje. Statuti teh občin naj bi bili v neskladju s »65. členom Ustave Republike Slovenije in 14. ter petim odstavkom 39. člena zakona o lokalni samoupravi, saj v občini naseljeni romski skupnosti ne zagotavljajo pravice do enega predstavnika v občinskem svetu.«¹⁴

Vlada je v omenjeni zahtevi za oceno skladnosti zapisala, da je

¹³ Ustavno sodišče Republike Slovenije, št. U-I-315/02 (3. 10. 2002), *Uradni list RS*, št. 87/2002

¹⁴ Zahteva Vlade Republike Slovenije za začetek postopka za oceno skladnosti statutow občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje z ustavo in Zakonom o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 72/93, 6/94-odl. US, 45/94-odl. US, 57/94, 14/95, 20/95-odl. US, 63/95-obvezna razlaga, 9/96-odl. US, 44/96-odl. US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99-odl. US, 70/00 in 51/02). Dostopno na: <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/lok-sam05/sklepivrs/romskl.htm> (7. 11. 2007)

Pravica Romov do predstavnštva v občinskih svetih občin, na območju katerih so tradicionalno naseljeni, z zakonom nesporno določena. Dokončna zagotovitev pravice pa je v pristojnosti občine. Zakon o lokalni samoupravi v 64. členu določa, da je oblikovanje občinskih organov vsebina statuta občine. Za občinski svet to pomeni, da se s statutom občine določi število članov občinskega sveta in način izvolitve. Pravna podlaga za zagotovitev pravice romske skupnosti do predstavnika v občinskem svetu, ki je v skladu z zakonom član občinskega sveta, je torej statut občine. Zaradi izvedbe volilnih opravil za redne volitve občinskih svetov, ki bodo v skladu z razpisom predsednika Državnega zbora Republike Slovenije (*Uradni list RS*, št. 66/02) dne 10. 11. 2002, bi morali biti statuti usklajeni z zakonom v 60 dneh po njegovi uveljavitvi (16. člen ZLS-L), torej do 12. 8. 2002.

Vlada Republike Slovenije je ugotovila, da so poleg Mestne občine Murska Sobota, ki je že pred leti uredila pravico Romov do predstavnika v občinskem svetu, do zakonskega roka, 12. 8. 2002, svoje statute uskladile z zakonom še občine Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Kočevje, Kuzma, Lendava, Metlika, Novo mesto, Puconci, Rogašovci in Turnišče. Ministrstvo za notranje zadeve je sedem občin, ki še niso izpolnile svojih obveznosti, s posebnim dopisom 13. avgusta 2002 opozorilo na neskladnost statuta občine z zakonom in jim predlagalo, da svoje akte uskladijo najkasneje do začetka volilnih opravil, določenih z razpisom rednih volitev v občinske svete in rednih volitev županov (*Uradni list RS*, št. 66/02). V eni občini so to storili (Občina Tišina), preostalih šest občin (Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje) pa do roka statutow ni uskladilo s 14. členom zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 51/02).¹⁵

Na podlagi predstavljenih argumentov je Vlada Republike Slovenije predlagala Ustavnemu sodišču Republike Slovenije,

da opravi oceno skladnosti 14. in 15. člena Statuta Občine Beltinci (*Uradni list RS*, št. 46/00, 118/00 in 67/01), 16. člena Statuta Občine Grosuplje (*Uradni list RS*, št. 42/99 in 36/02), 23. člena Statuta Občine Krško (*Uradni list RS*, št. 98/00), 18. in 19. člena Statuta Občine Semič (*Uradni list RS*, št.

• • •

¹⁵ Zahteva Vlade Republike Slovenije za začetek postopka za oceno skladnosti statutow občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje z ustavo in Zakonom o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 72/93, 6/94-odl. US, 45/94-odl. US, 57/94, 14/95, 20/95-odl. US, 63/95-obvezna razlaga, 9/96-odl. US, 44/96-odl. US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99-odl. US, 70/00 in 51/02). Dostopno na: <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/lok-sam05/sklepivrs/romskl.htm> (7. 11. 2007)

37/99, 67/01 in 23/02), 20. člena Statuta Občine Šentjernej (*Uradni list RS*, št. 4/01) in 21. člena Statuta Občine Trebnje (*Uradni list RS*, št. 50/95 in 80/98) s 65. členom ustave, petim odstavkom 39. člena zakona o lokalni samoupravi in s 14. členom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 51/02) in:

1. ugotovi, da so Statut Občine Beltinci (*Uradni list RS*, št. 46/00, 118/00 in 67/01), Statut Občine Grosuplje (*Uradni list RS*, št. 42/99 in 36/02), Statut Občine Krško (*Uradni list RS*, št. 98/00), Statut Občine Semič (*Uradni list RS*, št. 37/99, 67/01 in 23/02), Statut Občine Šentjernej (*Uradni list RS*, št. 4/01) in Statut Občine Trebnje (*Uradni list RS*, št. 50/95 in 80/98) v neskladju z zakonom o lokalni samoupravi, ker ne določajo, da ima romska skupnost, ki je avtohtono naseljena na območju občine, svojega predstavnika v občinskem svetu in ne omogočajo romski skupnosti volitev predstavnika v občinski svet že na rednih lokalnih volitvah 10. 11. 2002.

Obenem predlaga vlada Ustavnemu sodišču Republike Slovenije naj občinam Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje:

2. naloži, da morajo ugotovljene nezakovitosti statutow odpraviti z ustreznimi spremembami in dopolnitvami statutow, ki jih morajo sprejeti najkasneje v roku 30 dni po objavi odločbe ustavnega sodišča ter hkrati imenovati posebno komisijo za sestavo volilnega imenika državljanov Republike Slovenije, pripadnikov romske skupnosti, ki živijo v občini v skladu z zakonom o evidenci volilne pravice ter posebno občinsko volilno komisijo za izvolitev člana občinskega sveta, predstavnika romske skupnosti in

3. naloži, da morajo najkasneje 20 dni po uveljavitvi usklajenih statutow razpisati volitve člana občinskega sveta, predstavnika romske skupnosti, ki se ob smiselni uporabi določb Zakona o lokalnih volitvah (*Uradni list RS*, št. 72/93, 7/94, 33/94, 61/95, 70/95, 20/98, 51/02) izvedejo kot predčasne volitve v občinski svet.¹⁶

Ustavno sodišče je o predlogu vlade za oceno ustavnosti in zakonitosti odločilo novembra leta 2002. V odločbi št. U-I-345/02 z dne 14. 11. 2002, je Ustavno sodišče odločilo:

● ● ●

¹⁶ Zahteva Vlade Republike Slovenije za začetek postopka za oceno skladnosti statutow občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje z ustavo in Zakonom o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 72/93, 6/94-odl. US, 45/94-odl. US, 57/94, 14/95, 20/95-odl. US, 63/95-obvezna razlaga, 9/96-odl. US, 44/96-odl. US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99-odl. US, 70/00 in 51/02). Dostopno na: <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlsrp.gov.si/pageuploads/lok-sam05/sklepivrs/romskl.htm> (7. 11. 2007)

1. Statuti Občine Beltinci (*Uradni list RS*, št. 46/2000, 118/2000 in 67/01), Občine Grosuplje (*Uradni list RS*, št. 42/99 in 36/02), Občine Krško (*Uradni list RS*, št. 98/2000), Občine Semič (*Uradni list RS*, št. 37/99, 67/01 in 23/02), Občine Šentjernej (*Uradni list RS*, št. 4/01) in Občine Trebnje (*Uradni list RS*, št. 50/95 in 80/98) so v neskladju z Zakonom o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 72/93, 57/94, 14/95, 63/95, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 70/2000 in 51/02), ker ne določajo, da so člani občinskih svetov tudi predstavniki romske skupnosti.
2. Občine so dolžne nezakonitost, ugotovljeno v prejšnji točki izreka, odpraviti v roku 45 dni od prve seje novoizvoljenih občinskih svetov.
3. Občinski sveti občin iz 1. točke izreka morajo razpisati volitve članov občinskih svetov, predstavnikov romske skupnosti, če na rednih volitvah v letu 2002 niso zagotovile izvolitev predstavnikov, določenih s statuti, po določbah Zakona o lokalnih volitvah (*Uradni list RS*, št. 72/93, 7/94, 33/94, 61/95, 70/95 in 51/02), ki veljajo za predčasne volitve, v roku 30 dni po objavi Statutov v Uradnem listu Republike Slovenije.¹⁷

Ustavno sodišče je ugotovilo, da so izpodbijani statuti v neskladju z zakonom zato, ker ne urejajo vprašanj, ki bi jih morali urejati (prvi odstavek 48. člena ZUstS). Zato je Ustavno sodišče lahko le ugotovilo neustavnost in naložilo občinskim svetom, naj ugotovljeno neustavnost v določenem roku odpravijo. Ker je ZLS nalagal občinam, naštetim v 101. a členu, da na njihovih območjih živčim Romom zagotovijo izvolitev predstavnika v občinske svete že na lokalnih volitvah leta 2002, je Ustavno sodišče na podlagi drugega odstavka 40. člena ZUstS naložilo občinskim svetom, da v določenem roku razpišejo volitve za izvolitev predstavnika romske skupnosti. Občinski sveti so dolžni v statutih občin določiti število članov občinskih svetov predstavnikov romskih skupnosti. Volitve se izvedejo po pravilih, ki veljajo za predčasne volitve. Na ta način bo Romom omogočeno, da svojo pravico iz 39. člena ZLS uresničijo v mandatnem obdobju 2002–2006 tudi v tistih Občinah, ki doslej niso upoštevale jasne določbe ZLS. Če je katera od občin, navedenih v 1. točki izreka te odločbe, na rednih volitvah leta 2002 zagotovila tudi izvolitev predstavnika romske skupnosti neposredno na podlagi 101. a člena ZLS, čeprav še ni uskladila svojega statuta, ni dolžna ponovno razpisati volitev, razen če je v statutu določila večje število predstavnikov romske skupnosti, kot jih je izvolila. Ob tem Ustavno sodišče dodaja, da izhaja obveznost spoštovanja ZLS (konkretno dolžnost uskladitve statutov in izvedba volitev predstavnika romske skupnosti) iz določbe tretjega odstavka 153. člena Ustave in da za nasta-

● ● ●

17 Ustavno sodišče, odločba št. U-I-345/02 z dne 14. 11. 2002, *Uradni list RS*, št. 105/2002

nek takšne obveznosti ni potrebna intervencija Ustavnega sodišča. Zato ta odločba Ustavnega sodišča pomeni predvsem ugotovitev, da v 1. točki izreka navedene občine niso spoštovale Ustave in ZLS, zaradi česar jim je bilo treba določiti rok, v katerem morajo odpraviti ugotovljene nezakonitosti, in rok, v katerem morajo razpisati volitve predstavnikov romske skupnosti.¹⁸

ZNAČILNOSTI MODELA POLITIČNEGA PREDSTAVNIŠTVA ROMSKE NARODNE SKUPNOSTI

Temeljni princip varstva narodnih manjšin v Republiki Sloveniji je »teritorialna zamejenost« - princip velja tako za italijansko, madžarsko kot romsko skupnost.

Pripadniki »klasičnih« narodnih manjšin (Italijani, Madžari, Romi) imajo **dvojno volilno pravico**. Z določenimi razlikami med pripadniki italijanske in madžarske narodne manjšine na eni ter pripadniki romskega naroda na drugi strani. Pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti imajo pravico, da na volitvah poslancev Državnega zbora ali na volitvah v organe lokalne samouprave (občine) oddajo **po dva glasova**. Prvi glas »uporabijo« za izbiro kandidata v skladu s svojo ideološko politično afiniteto, drugi glas pa za izvolitev posebnega poslanca narodne skupnosti. Pripadniki Romske skupnosti uresničujejo svojo »**dvojno politično subjektiviteto**« le na **lokalnih volitvah**. Temeljno vodilo pri urejanju politične participacije romske skupnosti je, da naj se politično zastopstvo romske narodne manjšine uredi na podoben način, kot je politično predstavništvo urejeno za pripadnike italijanske in madžarske narodnosti.

Sedaj je urejanje tega področja ostalo na pol poti. Kot da bi se politični upravitelji »ustrušili« romske narodne manjšine.

Občinski svetniki, pripadniki romskega naroda so bili izvoljeni v 19. občinah. Izvoljeni so po večinskem načelu.¹⁹ Kandidate za člane občinskega sveta – predstavnike romske skupnosti določijo volivci - pripadniki romske skupnosti v občini, s podpisi najmanj 15 volivcev ali organ društvene organizacije Romov v občini.²⁰ Zakon o evidenci volilne pravice določa, da se »volilna pravica državljanov in državljanov RS, pripadnic in pripadnikov italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti (v nadaljnjem besedilu: državljani RS, pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti) ter državljank in državljanov RS, pripadnic in pripadnikov romske skupnosti (v nadaljnjem besedilu: državljani RS, pripadniki

18 Ustavno sodišče, odločba št. U-I-345/02 z dne 14. 11. 2002. *Uradni list RS*, št. 105/2002

19 Zakon o lokalnih volitvah (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, št. 1/07, 10. člen 2. odstavek,

20 Zakon o lokalnih volitvah (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, št. 1/07, 49. člen, 2. odstavek

romske skupnosti) ... evidentira z volilnim imenikom». ²¹ Tvorba volilnega imenika pripadnikov romskega naroda je urejena v členih 40 do 44 Zakona o evidenci volilne pravice.

Ključne določbe so zapisane v 41. členu Zakona o evidenci volilne pravice:

Volilni imenik državljanov RS, pripadnikov romske skupnosti, na območju, kjer ta skupnost živi, sestavi posebna komisija, ki jo na predlog društev oziroma zvez društev pripadnikov romske skupnosti imenuje občinski svet.

Za vsako volišče se sestavi poseben volilni imenik.

V volilni imenik državljanov RS, pripadnikov romske skupnosti, vpiše komisija državljana RS, ki je pripadnik romske skupnosti.

Pripadnost romski skupnosti se ugotavlja na podlagi izjave državljana RS oziroma na podlagi vpisa v volilni imenik državljanov RS pripadnikov romske skupnosti na preteklih volitvah. V primeru dvoma se ravna v skladu z zakonom, ki ureja splošni upravni postopek. Če niso izpolnjeni pogoji za vpis, komisija o tem izda odločbo.

Komisija lahko določi podrobnejša merila za izpolnjevanje pogoja iz tretjega in četrtega odstavka tega člena. ²²

Ni znano, da bi katerakoli »posebna komisija« določila podrobnejša merila za vpis na volilni imenik. Vpis temelji na zaupanju in drugih »objektivnih kriterijih«. Kako bi izbrani pristop prestal sodno preverjanje ne vemo, saj sodna praksa iz tega naslova (še) ne obstaja.

STRANSKI PRODUKT ROMSKEGA POLITIČNEGA PREDSTAVNIŠTVA

Osrednji pojem v slovenskem modelu varstva tradicionalnih narodnih manjšin je pojem narodno mešanega ozemlja. Ta pojem je v veljavi tako v primeru italijanske kot madžarske narodne manjšine. V primeru romske narodne manjšine pa je razprava o »romskem« narodno mešanem ozemlju povsem na začetku. Razprava o konstrukciji romskega narodno mešanega ozemlja, se bo morala nujno dotakniti še enega problema: **poimenovanja romskih naselij**. Ta so sedaj, po večini, priveski naselij, v katerih je večinsko prebivalstvo ne-romskega narodnega izvora. Zato se zanje ne uporabljajo njim lastna poimenovanja; naselja z večinsko romskim prebivalstvom imajo zato ime »slovenske« vasi, le hišna numeracija je »neobičajna«. Mnogi bi to opredelili kot »uspešna integracija«. Je pa mogoče razmišljati tudi iz drugega

● ● ●

²¹ Zakon o evidenci volilne pravice (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, 1/07, 2. člen, 2. odstavek.

²² Zakon o evidenci volilne pravice (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, 1/2007, člen 41

zornega kota – ker »romskih naselij« ni na zemljevidu, se problematika teh naselij ureja v sklopu urejanja problematike/tegob naselij večinskega naroda – ta naselja imajo težave z vodo, kanalizacijo, itd. ter z Romi!!²³ Če bi bila »romska naselja« samostojna, organizirana kot krajevne²⁴ ali vaške skupnosti²⁵ bi bilo (morda) lažje urejati tudi infrastrukturne težave »romskih naselij«. Predvsem pa bi morali Romi sami prevzeti največji del odgovornosti za razvoj naselij, v katerih prebivajo.

Umeščanje »romskih naselij« na zemljevid Slovenije ter njihovo poimenovanje je vredno obravnavati še iz enega zornega kota. Če bi pripadniki romskega naroda prebivali v »lastnih« naseljih, bi ta lahko preoblikovali v narodno mešana ozemlja, kar bi predstavljalo pomemben prispevek k oblikovanju **romske narodne manjšine (skupnosti) v Sloveniji**. Raba poimenovanja »pripadniki romskega naroda«, oziroma »pripadniki romske narodne manjšine« mnogim ni pogodu! Ljubša jim je raba pojma etnična skupina. Razlog je bolj ali manj na dlani – z nerazvitim je lažje upravljati in manipulirati kot z »visoko razvitim« narodom. Ideja o samostojnih romskih naseljih je še vedno sprejeta (tako pri pripadnikih večinskega naroda, kot pri Romih) z določeno mero rezerve – strokovnjaki iz vrst večinskega naroda me obtožujejo, da ustvarjam etnično čista naselja, morda celo geto soseske; s strani Romov pa sem slišal očitek, »sedaj pa bodo vsi vedeli, kje smo!!« Moj odgovor je, da me te interpretacije spominjajo na šalo o nepismenem fantu/vojaku, ki je prišel k prijatelju s prošnjo, da mu prebere pismo, ki mu ga je poslalo dekle. Ampak, je rekel nepismeni, medtem, ko boš bral, ti bom zamašil ušesa, da ne boš slišal, kaj v pismu piše!!

Pomisleki in celo zavračanje poimenovanja pripadnikov romske skupnosti kot pripadnikov naroda skrivajo v sebi strah pred konstrukcijo nove »že tretje« narodne manjšine. In če bodo celo Romi (Cigani) dobili status narodne manjšine, le kam bo to še pripeljalo ...

ROMSKI SVETNIKI

Romski svetniki so izvoljeni na podoben način, kot so izvoljeni občinski svetniki italijanske, oz. madžarske manjšine. Postopek izvolitve občinskih svetnikov

23 Menim, da je takšen pristop mogoče razbrati tudi iz določb Javnega razpisa za sofinanciranje izdelave občinskih podrobnih načrtov za urejanje romskih naselij, objavljen v Uradnem listu RS, št. 93/2007 (12. 10. 2007).

24 Kot je to, na primer, urejeno v Mestni občini Murska Sobota z ustanovitvijo krajevne skupnosti Pušča (dostopno na: <http://www.murska-sobota.si/sl/1.7.1.9.asp>), 2. 11. 2007.

25 Kot je to, na primer, urejeno v Občini Tišina. Statut Občine Tišina določa, da na območju občine deluje tudi Romska vaška skupnost Vanča vas – Borejci (dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200738&dhid=89187>), 2. 11. 2007.

iz vrst manjšin je določen v Zakonu o lokalnih volitvah.²⁶ Do tega nivoja ni razlik med posameznimi »avtohtonimi narodnimi manjšinami« - pripadniki vseh narodnih manjšin imajo dvojno volilno pravico. Obstajajo pa **razlike na drugih področjih**: na primer, kakšen mandat imajo romski občinski svetniki? Reprezentativni ali imperativni mandat? Komu so romski svetniki odgovorni? Pri italijanski in madžarski narodni manjšini so to občinske samoupravne narodne skupnosti; katera institucija je to pri Romih? Naj bi to bila posebna delovna telesa, ki jih določa zakon o romski skupnosti? Toda te komisije dosegajo le raven konzultativnih organov. O oblikovanju Samoupravne skupnosti romskega naroda na nivoju občin (to bi bilo podobno kot je to urejeno pri italijanski in madžarski narodni manjšini), sestavljavci sedanjega zakona o romski narodni manjšini niso hoteli niti slišati.

Pri analizi vloge in pomena romskega svetnika je izjemno pomembno še naslednje vprašanje: kakšno vlogo **izvoljenim romskim svetnikom** namenjajo župani in občinske uprave? Iz pogovorov z mnogimi romskimi svetniki je mogoče razbrati, da jih župani obravnavajo kot nekakšne vaške »stražmojstre«. Njihova naloga je, da skrbijo v romskih naseljih za red in mir (da Romi ne bi s svojim deviantnim delovanjem motili večinskega prebivalstva) ter da skrbijo za čistočo. Da bi romski svetniki morali postati **so-kreatorji razvojnih politik** romske skupnosti v posamezni lokalni skupnosti, se ne sliši prav pogosto. Bi pa to morali biti, saj so romski svetniki edini neposredno izvoljeni predstavniki romskega naroda v posamezni občini. Možnost voliti svetnika imajo vsi Romi s stalnim bivališčem v določeni občini.

Velja opozoriti še na en vidik instituta romskega svetnika. Politični svetniki/aktivisti znajo biti pomemben agens zavedanja romske skupnosti v Sloveniji o pripadnosti skupnemu narodu, ne glede na območje njihove naselitve, zavedanju, da so v Sloveniji **narodna manjšina**; zato jim pripada prav isti obseg pravic in dolžnosti, kot jih imata italijanska in madžarska narodna manjšina. Temeljni namen usposabljanja romskih svetnikov za učinkovito politično delo je v prav izgrajevanje zavesti, da je potrebno v luči odpravljanja njihove družbene obrobnosti, spremeniti obravnavo njihovega statusa – od obravnave romske skupnosti kot amorfne etnične skupine, katere zaščitni znak je revščina in družbena obrobnost, do obravnave **romske skupnosti kot izgrajene narodne manjšine**.

ZAKON O ROMSKI SKUPNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI IN POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO

Leta 2007 je bil po petnajstih letih »priprav« sprejet Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (*Uradni list RS*, št. 33/07). Večina tistih, ki se ukvarjamo z

²⁶ Zakon o lokalnih volitvah (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, št. 94/2007

narodno manjšinsko problematiko v Sloveniji, je nad vsebino zakona razočarana. Zakon z zvanečim imenom Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji je prešibek okvir za odpravljanje razvojnih zaostankov romske skupnosti. Nobeno področje, ki je za urejanje romske problematike ključnega pomena, ni posebej elaborirano; nikjer ni nakazal nobenih rešitev. Pa bi bilo še kako potrebo govoriti o I. Pravici do primerne prebivališča²⁷, II. Pravici do izobraževanja²⁸, III. Pravici do zdravja²⁹, IV. Gospodarskem razvoju, V. Informiranju, VI. Kulturi, VII. Športu in seveda IX. Financiranju. Sestavljalci zakona so z romskimi težavami opravili tako, da so urejanje problematike prepustili področni zakonodaji. Zato »romski zakon« ne prinaša nobenega napredka. Napredek bi bil, če bi na posameznih področjih določil vsebino/elemente *pozitivne diskriminacije*. Ker v zakonu ni mogoče zaznati ničesar od navedenega, bi zakon težko opredelili kot okvir, ki bo bistveno prispeval k napredku romske narodne manjšine v Sloveniji.

Kaj ponuja Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji Romom na področju politične participacije? Nič kaj dosti!

Zakon ustanavlja v občinah, v katerih se izvolijo posebni romski svetniki posebna *delovna telesa*.³⁰ Delovno telo je občinska konzulta za romska vprašanja, brez omembe vrednih pristojnosti³¹. Področje politične participacije romske naro-

● ● ●

27 Glej poročilo posebnega poročevalca OZN Miliona Kotharija.

28 Glej poročilo posebnega poročevalca OZN Vernorja Muñoza.

29 Glej poročilo posebnega poročevalca OZN Paula Hunta.

30 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS*, št. 33/07, člen 7

(1) V občinah, v katerih se v skladu z zakonom, ki ureja lokalno samoupravo, voli predstavnik romske skupnosti v mestni oziroma občinski svet (v nadaljnjem besedilu: občinski svet), se v občinskem svetu ustanovi posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti.

(2) Delovno telo iz prejšnjega odstavka je sestavljeno iz najmanj šestih članov oziroma članic (v nadaljnjem besedilu: član), od katerih je največ polovica prebivalk oziroma prebivalcev občine, ki niso člani občinskega sveta, od slednjih pa večina pripadnikov romske skupnosti.

(3) Predstavnik romske skupnosti v občinskem svetu je po svoji funkciji član delovnega telesa iz prvega odstavka tega člena.

(4) Delovno telo iz prvega odstavka tega člena se ustanovi v skladu z zakonom, ki ureja lokalno samoupravo.

(5) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena lahko tudi druge samoupravne lokalne skupnosti ustanovijo posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti ob smiselni uporabi določb tega člena.

31 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS*, št. 33/07, člen 8

Delovno telo iz prejšnjega člena zlasti:

- spremlja in obravnava položaj pripadnikov romske skupnosti v samoupravni lokalni skupnosti;
- obravnava in daje predloge ter pobude o vprašanjih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti in njihove pravice;
- dejavno sodeluje pri uresničevanju razvojnega programa samoupravne lokalne skupnosti, zlasti pa pri programih in razreševanju vprašanj, ki se nanašajo na položaj in razvoj romske skupnosti v samoupravni lokalni skupnosti;
- obravnava vprašanja, povezana z ohranjanjem romskega jezika in kulture;
- sodeluje z romskimi društvi in drugimi njihovimi organizacijami v samoupravni lokalni skupnosti

dne manjšine na občinskem nivoju je daleč od rešitev, ki jih poznamo v primeru italijanske in madžarske narodne manjšine. Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih³² določa, da »za uresničevanje posebnih pravic, ki jih zagotavlja ustava Republike Slovenije, za uveljavljanje svojih potreb in interesov in za organizirano sodelovanje pri javnih zadevah, ustanavljajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti na območjih, kjer avtohtono živijo, samoupravne narodne skupnosti.«³³ V 2. členu pa je določeno, da so »Samoupravne narodne skupnosti osebe javnega prava.«³⁴ Zakaj se podobne rešitve niso našle za romsko narodno manjšino, ni jasno. Izgovori, da je določbo o samoupravnih narodnih skupnostih za italijansko in madžarsko narodno manjšino mogoče najti v ustavi, za Rome pa temu ni tako, so jalovi. V ustavi namreč nikjer ne piše, da se varstvo romske narodne manjšine ne sme »približati« modelu varstva italijanske oz. madžarske narodne manjšine.

Na nacionalnem nivoju zakon o romski skupnosti ustanavlja **Svet romske skupnosti Republike Slovenije**. Ta zastopa interese romske skupnosti v odnosu do državnih oblasti³⁵. Njegove pristojnosti so konzultativne narave.³⁶ Obveza državnih oblasti, da morajo pred odločanjem o zadevah, ki zadevajo romsko skupnost pridobiti mnenje Sveta romske skupnosti, je sicer zapisana. Toda ta obveza je bolj ali manj moralnega pomena – nikjer namreč ne piše, da morajo mnenje Sveta organi spoštovati, še manj upoštevati pri uresničevanju načrtovanih politik. Novo nastali Svet romske skupnosti nima nobenih omembe vrednih pristojnosti. Njegovo delovanje je omejeno na razprave, pripravljanje sugestij, predlogov in mnenj; mnenja niso obvezujoča, zato je Svet nekakšen romski debatni klub. V Poslovniku sveta romske skupnosti³⁷, so naloge sveta določene v 10. členu. Poleg nalog, ki jih opredeljuje Zakon o romski skupnosti, so svetu dodeljene še naslednje posvetovalne funkcije:

32 Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih. *Uradni list RS*, št. 65/1994

33 Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih. *Uradni list RS*, št. 65/1994, 1. člen

34 Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih. *Uradni list RS*, št. 65/1994, 2. člen

35 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS*, št. 33/07, člen 9

(1) Ustanovi se Svet romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: svet).

(2) Svet predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji v razmerju do državnih organov.

(3) Svet je oseba javnega prava. Pravno osebnost pridobi z dnem ustanovitve.

36 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS*, 33/07, člen 12

(1) Svet lahko daje Državnemu zboru Republike Slovenije, Državnemu svetu Republike Slovenije, vladi, drugim državnim organom, nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravne lokalne skupnosti predloge, pobude in mnenja v zadevah iz svoje pristojnosti.

(2) Državni organi, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravne lokalne skupnosti morajo pridobiti predhodno mnenje sveta, kadar sprejemajo ali izdajajo predpise in druge splošne pravne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti.

37 Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije. *Uradni list RS*, št. 94/2007 (16.10.2007)

- spremlja in obravnava položaj pripadnikov romske skupnosti;
- obravnava in daje predloge ter pobude o vprašanjih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti in njihove pravice;
- dejavno sodeluje pri uresničevanju razvojnega programa, zlasti pri programih in razreševanju vprašanj, ki se nanašajo na položaj in razvoj romske skupnosti;
- obravnava vprašanja, povezana z ohranjanjem romskega jezika in kulture;
- sodeluje z romskimi društvi in drugimi njihovimi organizacijami, Zvezo Romov Slovenije in romskimi svetniki;
- prizadeva si za izboljšanje položaja romske skupnosti v Sloveniji;
- skrbi za ohranitev identitete in posebnosti romske skupnosti, še posebej pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok ter ohranjanju in razvijanju romske kulturne dejavnosti ter informiranju;
- spodbuja soodločanje pripadnikov romske skupnosti pri zadevah, ki zadevajo njihove posebne pravice;
- predlaga člane v delovna telesa državnih organov, nosilcev javnih pooblastil in organov samoupravnih lokalnih skupnosti, kadar ti obravnavajo zadeve, ki se nanašajo na romsko skupnost;
- razvija in ohranja stike z romskimi organizacijami v drugih državah.³⁸

Najkrajši konec je v tej konstrukciji izvela **Zveza Romov Slovenije**. Res je, da ima možnost vpliva na sestavo Sveta romske skupnosti, vendar nikjer ni določeno, da imajo člani sveta, izvoljeni s strani Zveze Romov imperativni mandat? Na vprašanje, zakaj se sestavljavci zakona niso zgledovali po že obstoječih rešitvah na področju političnega predstavništva italijanske in madžarske narodne manjšine, je verjetno možnih več odgovorov.

Rešitve na področju politične participacije kažejo, da snovalci zakona obravnavajo **romski narod kot skupnost v fazi večne (politične) adolescence**, kot skupnost, ki potrebuje, zaradi obilnih razvojnih zaostankov in statusa »deviantnosti«, ustrezen nabor tutorjev in paznikov. Če želimo povečati njihovo odgovornost za lasten razvoj, če jih želimo pretvoriti v subjekt lastnega razvoja, ki ne bo večno prisesan na državne socialne jasli, potem jim je potrebo zagotoviti ustrezen nivo samouprave, ki ji »načelujejo« odgovorni, legitimno izvoljeni romski predstavniki. Skratka, oblikovati bi bilo potrebno takšen sistem političnega predstavništva, ki bi

38 Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije. *Uradni list RS*, št. 94/2007 (16.10.2007), 10.člen

iz zveze romskih vaških skupnosti/društev ustvaril romsko skupnost v Republiki Sloveniji.

ROMSKI SVETNIKI »NA DELU«

Romski svetniki stopajo v drugo polovico njihovega drugega mandata. Vemo, kako je institut romskega svetnika nastal, kako formalno pravno deluje, kakšne so njegove (ne)povezave z organi lokalni oblasti, Zvezo Romov Slovenije, itd. Za celovito oceno instituta romskega svetnika si velja zastaviti vprašanje: ali so romski svetniki pri svojem delu učinkoviti? Ali je njihovo delo pripomoglo k odpravljanju razvojnih zaostankov romske skupnosti v Sloveniji? Verjetno so mnogi izmed romskih svetnikov pričakovali več.

Postavlja se vprašanje, kateri so ključni problemi/ovire, ki romskim svetnikom onemogočajo učinkovito (so)delovanje v občinskem političnem življenju? Nekaj »zadržkov« poznamo. Vemo, da je nivo dosežene izobrazbe pri večini romskih svetnikov nizek, zato težko pridobivajo verodostojne informacije, povečini nimajo zadostnega obsega znanja za uspešno delovanje v političnem življenju, da posedujejo skromen obseg političnih veščin. Če k temu dodamo še odnos županov do romskih svetnikov, dobimo zajeten spisek razlogov za nizko učinkovitost romskih svetnikov.

Da bi romski svetniki dosegli zadovoljiv nivo znanja za uspešno delo v politiki, je potrebno poskrbeti za ustrezen obseg in nivo stalnega izobraževanja.³⁹

39 Za izobraževanje romskih svetnikov je bila izbrana pot, ki jo mnogi uvrščajo med **znanstveno fantastiko** – raba **osebnega računalnika in interneta**. Kako uporabiti osebni računalnik, ko se del romske skupnosti, vključno z nekaterimi romskimi občinskimi svetniki, ukvarja primarno z *elementarnimi življenjskimi potrebami*: napeljava pitne vode, elektrike in kanalizacije v romska naselja. Je to res znanstvena fantastika ali zgolj *stereotipna predstava pripadnikov večinske populacije*? Kljub mnogim pomislekom, zadržkom, posmehovanju in zasmehovanju, je bila izbrana pot znanstvene fantastike: v partnerstvu med romskimi svetniki, Regionalno razvojno agencijo Mura iz Murske Sobotice ter študentskim raziskovalnim inkubatorjem FDV je nastala *Spletna stran za romske svetnike (www.romsvet.si)*.

Namen spletne strani je ustvariti mesto, ki bo omogočalo:

1. **stalen stik med romskimi svetniki**; predvidevamo, da bi konstanten stik med romskimi svetniki predstavljal ustrezno metodo presejanja teritorialnih pripadnosti znotraj iste narodne skupnosti; to je običajno prva faza v »tvorbi naroda«; skratka, spletno mesto je lahko metoda izgrajevanja zavedanja o pripadnosti romski narodni manjšini v Sloveniji.
2. Predvidevamo, da bi informacije, ki jih ponuja spletno mesto, pripomoglo k **dvigu kvalitete delovanja občinskega svetnika**, kar bo (upati je) pripomoglo k prevladi prepričanja, da je napredek romske skupnosti v veliki meri odvisen od njihove lastne agilnosti. **Romski občinski svetnik postaja ključna osebnost** v procesu urejanja romske problematike v Sloveniji. Vloga Zveze Romov je z novim zakonom o romski skupnosti obrobna, novonastale občinske komisije in Romski svet Republike Slovenije, pa imata tako ali tako le *vlogo konzulte*. Da je moj razmislek pravilen, je mogoče razbrati iz določb omenjenega javnega razpisa o sofinanciranju izdelave občinskih podrobnih načrtov za urejanje romskih naselij. Tam je zapisano, da mora vloga občine vsebovati tudi »izjavo romskega svetnika o sodelovanju romske skupnosti pri urejanju prijavljenega

Izobraževanje je torej namenjeno izboljšanju možnosti romskih svetnikov za **aktivno sodelovanje v politiki**, ki naj vodi k odpravljanju »razvojnih zaostankov« romskega naroda! Izobraževanje romskih svetnikov ima še eno izjemno pomembno funkcijo: prispevati mora k **ustvarjanju romske politične elite**. Ta je sedaj številčno skromna; prav skromen nabor usposobljenih političnih aktivistov pa je razlog za počasno razklepanje »začaranega kroga revščine«.

ZAKLJUČEK

Iskanje odgovora na vprašanje, zakaj je bilo potrebno pri urejanju političnega predstavništva Romov v Sloveniji odkrivati toplo vodo, je v tem trenutku povsem obrobno vprašanje. Sam sem prepričan, da bi bilo mnogo bolje, če bi tudi položaj političnega predstavništva Romov uredili podobno, kot je to urejeno v primeru italijanske in madžarske narodne manjšine. V tej luči bi osrednji reprezentativni organ imenoval **Samoupravna skupnost Romov**. Njene pristojnosti bi uredili na podoben način, kot je to urejeno pri italijanski in madžarski narodni manjšini. Nastavki za takšno ureditev že obstajajo – posebni volilni imeniki. Te bi delovale tako na občinskem nivoju, na nacionalnem nivoju pa bi ustanovili **Samoupravno skupnost Romov Slovenije**. Področja dela in pristojnosti Samoupravne skupnosti Romov, tako tistih na občinskem nivoju, kot Samoupravne skupnosti Romov Slovenije, bi lahko preprosto povzeli po Zakonu o narodnih skupnostih. Vse druge dejavnosti (izobraževanje, kultura, raziskovanje), ki jih je do sedaj »upravljala« Zveza Romov, pa bi bilo potrebno združiti pod okriljem, na primer, Zavoda za kulturno in izobraževalno dejavnost Romov. Menim, da bi na takšen način naredili pomemben korak v smeri konstrukcije romske narodne skupnosti kot političnega subjekta.

naselja». Ne omenjajo se niti romska društva, ne Zveza Romov, ne občinske komisije!.

3. Usposobljenost romskih svetnikov za delo z računalniškimi orodji je v tem trenutku zamejena. V luči odpravljanja tega zaostanka načrtujemo v proces računalniškega opismenjevanja vključiti študente višjih letnikov, različnih fakultet, različnih univerz. Študenti bi bili romskim svetnikom lahko sočasno tudi **politični svetovalci**. Ima pa vključitev študentov v ta proces še en namen. Širiti **pomen znanja kot vrednote** !! Delovanje študentov med romskimi svetniki ima še »kolateralno željo«. **Mlade Rome opozarjati na nujno izobraževanje**; in to ne samo za poklicno izobraževanje, ampak primarno za univerzitetno izobraževanje. Brez univerzitetno izobražene elite bo napredek romske skupnosti potekal le počasi.

LITERATURA:

- Flander, Benjamin (2004) *Pozitivna diskriminacija*. Ljubljana: FDV.
- Komac, Miran (1999) *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Obreza, Janez (2003) Romi v slovenskem pravnem redu in njihova politična participacija na lokalni ravni v luči predvidenih zakonskih sprememb. V Klopčič, Vera in Miroslav Polzer *Evropa, Slovenija in Romi*, 56. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Plut, Dušan (1991) Uvod. V Klopčič, Vera (ur.) in Sonja Novak-Lukanovič (ur.) *Romi na Slovenskem*, 7. (Razprave in gradivo / Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Rozman, Vlado (1991) Romi – tisočletja živimo na slovenski zemlji in tu bomo tudi ostali. V Klopčič, Vera (ur.) in Sonja Novak-Lukanovič (ur.) *Romi na Slovenskem*, (Razprave in gradivo / Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Šajnović, Rajko (1991) Ureditev statusa Romov kot narodnosti – osnutek amand-maja k Ustavi Republike Slovenije. V Klopčič, Vera (ur.) in Sonja Novak-Lukanovič (ur.) *Romi na Slovenskem*, 131. (Razprave in gradivo / Treatises and Documents, 25). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Šiftar, Vanek (1990) Romi – narodnostna ali etnična skupnost? V Miran Komac (ur.) *Narodnost – manjšina ali skupnost: urejanje, uresničevanje in varstvo pravic narodnosti (narodnih manjšin) v Republiki Sloveniji*, 84. (Razprave in gradivo, 24). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

VIRI:

- Javni razpis za sofinanciranje izdelave občinskih podrobnih načrtov za urejanje romskih naselij, *Uradni list RS*, št. 93/2007.
- Law on Self-Governing Ethnic Communities. Official Gazette RS, No. 65/94.
- Odločba o ugotovitvi skladnosti z ustavo zakona o volitvah v Državni zbor, zakona o lokalnih volitvah, 22. člena Zakona o evidenci volilne pravice, četrtega odstavka 53. člena, 134. člena in drugega odstavka 140. člena statuta Mestne občine Koper, o ugotovitvi protiustavne pravne praznine v Zakonu o evidenci volilne pravice ter o delnem zavrženju pobude. Št. U-I-283/94. *Uradni list RS*, št. 20/1998.

Odločba Ustavnega sodišča: U-I-416/98-38, z dne 22. 3. 2001. *Uradni list RS*, št. 28/2001.

Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije. *Uradni list RS*, št. 94/07.

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Avstrije o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti. *Uradni list RS*, št. XX/XX.

Ustava Republike Slovenije, *Uradni list RS*, 33/9 (28. 12. 1991).

Ustavno sodišče Republike Slovenije, št. U-I-315/02 (3. 10. 2002), *Uradni list RS*, št. 87/2002.

Ustavno sodišče, odločba št. U-I-345/02 (14. 11. 2002), *Uradni list RS*, št. 105/2002.

Zahteva Vlade Republike Slovenije za začetek postopka za oceno skladnosti statutarov občin Beltinci, Grosuplje, Krško, Semič, Šentjernej in Trebnje z ustavo in Zakonom o lokalni samoupravi (*Uradni list RS*, št. 72/93, 6/94-odl. US, 45/94-odl. US, 57/94, 14/95, 20/95-odl. US, 63/95-obvezna razlaga, 9/96-odl. US, 44/96-odl. US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99-odl. US, 70/00 in 51/02). Dostopno na: <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlsrp.gov.si/pageuploads/loksam05/sklepivrs/romskl.htm> (7. 11. 2007).

Zakon o lokalni samoupravi. *Uradni list RS*, št. 73/1993.

Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih. *Uradni list RS*, št. 65/1994.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi. *Uradni list RS*, št. 51/2002.

Zakon o evidenci volilne pravice (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, št. 1/07.

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. *Uradni list RS*, št. 33/07.

Zakon o lokalnih volitvah (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, št. 94/07.

Zakon o lokalnih volitvah (uradno prečiščeno besedilo), *Uradni list RS*, št. 94/2007.

